

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Rallay Miklós*

Cím: *Zichy Mihály élete és művei*
1827-1927

Forrás: *Nemzeti Újság*

Bp
(Hely)

1927. 10. 23.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

Helyszám

92

Zichy Mihály

"1927"

Zichy Mihály élete és művei

1827-1927.

A Szépművészeti Múzeum Zichy-kiállításának megnyitása hivatalos ünneplése egy nagy magyar géniusznak, aki szintén száz évvel ezelőtt, szintén abban a termékeny évtizedben látta meg először a napvilágot, amely a legtöbb európai szellemet adta eddig a magyar fajnak. Mi több, Zichy szintén abból a nemzet gerincét alkotó nemesi középosztályból származott, amelyet a huszadik század elején szinte intellektualis divattá vált sárral megdobálni, s amely Madách Imrét is magáénak mondhatja. És mint Madáchot, Zichyt is a műveltségnek az a széles és európai horizontja jellemzi, a független gondolkodásnak, a szabadságszerető humanitárius érzésnek az az emelkedettsége állítja a magyar géniusz fáklyahordói közé, amely szellem az európai értelmiség legtisztább horizontjainak sugárzásába emelte a magyar szellemnek ezt a két hatalmas kivirágzását, akik aztán olyan kongeniálisan találkozottak is az ember tragédiájában.

Zichy, mint minden igazi nagy művész, a világjáró nyugtalan szellemek közé tartozott. Bebarangolta egész Európát. Szerette a napfényt és a csillogást. Mindenütt ott sütkérezett, ahol legbővebben, ontotta ragyogását a fejedelmi pompa. Ebben az éles és ezer színű reflexet adó világításban tudott legjobban dolgozni. Ez izgatta ideges, titokzatos vízióktól nyüzsgő fantáziáját. Szinte

azt mondhatnók, ő festészet Jókaija, akinek szüksége volt a folytonos változás, a nagy horizontok, az előkelő atmoszféra felfokozó narkotikumára. Két ízben udvari festője a cárnak. Eljut minden művész Mekkájába Párisba. Ott a legelőkelőbb szellemek társaságát élvezi. A legelőkelőbb és legfényesebb körökben forog, mint Liszt Ferenc. És mindenki tudja róla, hogy magyar. Mert szinte tüntet rajongó hazafiságával. A szabadságharc leveretése után nyíltan, férfiasan tesz vallomást Miklós cárnak magyar hazaszeretetről, aki nemes elismeréssel nyújt neki kezét a szavakkal: „Ugy, ön tehát magyar patrióta. Az angol király hívja meg skóciai vadászataira. A legnagyobb orosz költők és regényírók fordulnak hozzá, hogy illusztrálja műveiket. Mert nemcsak azt tudják Zichyről, hogy kiváló gavallér, törhetetlen magyar, hanem azt is, hogy kivételes szellem és nagy alkotó művész. Theophile Gautier, a francia romantika tündöklő harcosa a kritikában „un monstre de genienek”, portensumnak nevezi Zichy Mihályt s a franciák legnagyobb illusztrátorához, a káprázatos képzeletű Gustav Doréhoz hasonlítja.

Zichy Mihály hatalmasan ívelő pályája a somogy megyei Kis-Zala község ösnesi kurtájából indult el, ahová a művész élete zenitjén rövid időre újra megtért, hogy itt a tipikusan magyar somo-

gyi táj dőlő esődjében és nyugalmában alkossa meg Páris zivaja után nagyszerű illusztrációit a nagy magyar költőkortársak műveire. A kuria nemes, konzervatív szellemében nevelték és családjá főkép anyja ellenzésével lett festővé. De hatalmas művészi ösztöne minden ellenállást legyőzött. Először a velencei származású Marastoni Jakabnál tanult rajzolni és festeni. Később Bécsbe ment, ahol a híres Waldmüllernek volt legkedvesebb és legtehetségesebb tanítványa. Waldmüller, akit az édeskés akadémikus bécsi festészet szabadszelleme festészeti elvei miatt forradalmárnak tartott, bele oltotta ezt a szellemet tanítványába is és a fiatal Zichy első képével, a 20 éves korában festett *Mentő csolnakkal*, még túl is szárnyalta mestert. Ez a kép merő ellentéte volt az akkori bécsi iskolák minden dogmájának és ösztönösen a francia romantizmus és Delacroix szelleméhez közelített. Waldmüller ajánlotta a tehetséges fiatal festőt Katalin orosz nagyhercegnő mellé, akit a fiatal művész később elkísért Oroszországba is. Így került Zichy egész fiatalon Szent-Pétervárra, ahol nemsokára Miklós cár udvari festőjévé lett. Itt szinte ezerszámra készítette rajzait, színes akvarelljeit, amelyben a cári udvar ese-

ményeit örökölte meg. Valósággal történeti és mondain krónikása lett a cári udvarnak. Elkísérte a cárt a nagy udvari vadászatokra. Pompás vadászképeket készített. Ezeket a képeket kedvelte meg VII. Eduárd király anyyira, hogy meghívta Zichyt Skóciai vadászataira. Zichy eleget is tett ennek a meg-

hívásnak s Angliában készítette híres sorozatát a skóciai parforce vadászatokról. Miklós halála után II. Sándor cár is kegyébe fogadta Zichyt, aki ellen azonban hamarosan megkezdődött az udvari intrika. Az aknamunka sikerre is vezetett és Zichy megvált a cári udvartól, hogy valóra váltsa régi vágyát és az európai művészet tündöklő középpontjába, Párisba menjen.

Párisban a szellemi élet középpontjába került. Az akkori francia irodalom legkimagaslóbb vezérei, Victor Hugo, Dumas Fils és Jules Claretie barátai. Vilmos császár, a brazíliai császár, az angol király, a belga királyné s a walesi herceg látják el megrendelésekkel. Szeretik a Párisban élő fiatal magyar kolonja tagjai is. Kinn él már ekkor Párisban Munkácsy Mihály is, akit Zichy őszintén nagyrabecsül, akivel azonban meleg és tartós barátságot sohasem tart. Sőt később nyílt szakításra is kerül köztük a dolog Zichy Mihály, „A Pusztítás géniusza” című képe miatt. Ezt a képet az 1878-iki párisi világiállításra kellett volna kiállítani. Zichynek azonban vissza kellett vonnia a képet a kiállításról és ebben némi része Munkácsynak is volt. Később kiállította a képet Budapesten is, de a kritika nem fogadta a legmelegebben.

Zichy egyébként is úgy érezte, hogy az idő kissé eljárt fölötte. A modern pictura egészen új alakra tért s Párisban is sok csalódásban volt része a művésznek, aki a tisztán technikai problémákat felvető új festészetrel szemben kitartott a maga gondolati, fantáziabő, drámai hatásokat kereső kompozicionális festésze mellett. A csalódások megérelték benne azt a tervet, hogy hazatérjen Magyarországra, zalai kuriájába.

Itt a kuria esődjében aztán egy új korszaka kezdődik pályájának, amely alatt talán művészetének legerősebb kva-

litásait juttatja teljes diadalra. Itt kezdi meg nagyszerű illusztrációit a magyar költők műveihez s ott alkotja meg híres *Szirén dala* című ciklusát.

Azután újra Oroszországba megy. Ismét udvari festője lesz a cárnak. Leutazik a Kaukázusba, hogy motívumokat szerezzon Lermontov és Rustarelli műveinek illusztrálásához. Oroszországban éri meg 75-ik születésnapját, amikor a *Nemzeti Szalon* gyűjteményes kiállítást rendez műveiből.

Utolsó éveit nagy visszavonultságban töltötte. 1905-ben egy influenzájából súlyos tüdőbaja marad vissza, amely 1906 elején sirba is viszi a kiváló művészt.

Holttestét hazahozták Magyarországra, 1906 március 19-én nagy pompával helyezték örök nyugalomra a Kerepesi-temetőben.

Most, centenáriuma alkalmával nem ünneplik hangosan és nagy külső pompával, de lehet-e szebb ünneplése, mint leg-tökéletesebb alkotásainak kiállítása, közel kétszáz remekmű, melyekben halhatatlan szelleme a génusz örök fényével ragyog.

Kállay Miklós